

การพัฒนาห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Development of the Faculty of Humanities Library, Ramkhamhaeng University

ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ^๑
Preedee Pluemsamrungit
มนทิชา เกตุณะ^๒
Monticha Ketna
ณิชา ชวาลเวชกุล^๓
Nitcha Chavalvechakul

Received: 29 April 2025
Revised: 3 November 2025
Accepted: 5 November 2025

บทคัดย่อ

ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นห้องสมุดเฉพาะที่มีเนื้อหาด้านมนุษยศาสตร์ ให้บริการนักศึกษาและบุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง รวมถึงบุคคลภายนอก การพัฒนาห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ ได้รับความร่วมมือจากทั้งบุคลากรภายในและบุคลากรภายนอก ตั้งแต่การปรับปรุงห้องสมุดทางกายภาพ รวมถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และการดำเนินงานด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ห้องสมุดมีบริบทของการบริการที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน และยังคงพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เป็นสถานที่ที่นักศึกษาและบุคลากรในคณะมนุษยศาสตร์ได้ใช้บริการทั้ง การค้นคว้าและการพักผ่อนหย่อนใจ

คำสำคัญ: การพัฒนา, ห้องสมุด, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

^๑ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง อีเมล: preedee.p@ru.ac.th
Assistant Professor, Department of Library Science, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University

E-mail: preedee.p@ru.ac.th

^๒ อาจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง อีเมล: monticha.k@ru.ac.th
Lecturer, Department of Library Science, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University E-mail: monticha.k@ru.ac.th

^๓ นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ (ห้องสมุด) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง อีเมล: nitcha.c@ru.ac.th
Academic Practitioner (Library), Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University E-mail: nitcha.c@ru.ac.th

Abstract

The Faculty of Humanities Library at Ramkhamhaeng University is a specialized library with content in humanities that serves students and personnel of the Faculty of Humanities at Ramkhamhaeng University, as well as external visitors. The development of the Faculty of Humanities Library has received cooperation from both internal and external personnel, from physical library improvements, to organizing reading promotion activities and operations using information technology to ensure that the library has a service context that aligns with current situations. The library continues to develop continuously to be a place where all students and personnel in the Faculty of Humanities can use the services for both research and leisure.

Keywords: Development, Library, Ramkhamhaeng University

ความนำ

ห้องสมุดเฉพาะเป็นห้องสมุดที่ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศเฉพาะสาขาวิชา เช่น ประวัติศาสตร์ กฎหมาย ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น มีทรัพยากรสารสนเทศสาขาอื่น ๆ ด้วย แต่มีจำนวนน้อย ห้องสมุดเฉพาะให้บริการผู้ใช้เฉพาะกลุ่ม และมักอยู่ในหน่วยงานที่ห้องสมุดสังกัด เช่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน สมาคม ธนาคาร บริษัทต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อการสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงาน และการเป็นแหล่งเรียนรู้ของพนักงาน ตลอดจนส่งเสริมให้การทำงานในองค์กรนั้นบรรลุเป้าหมายขององค์กร ห้องสมุดคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยจัดเป็นห้องสมุดประเภทนี้ด้วย^๔ บุคคลที่ทำงานในห้องสมุดเฉพาะอาจเป็นนักเอกสารสนเทศ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับทรัพยากรสารสนเทศที่มีให้บริการในห้องสมุดนั้น หรืออาจเป็นบรรณารักษ์ที่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านใดด้านหนึ่งเป็นอย่างดีโดยเฉพาะ^๕ ห้องสมุดเฉพาะบางแห่งอาจเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น ศูนย์สารนิเทศมนุษยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดศูนย์สร้างสรรค์การออกแบบ (Thailand Creative & Design Center - TCDC) ห้องสมุดพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย (ศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย) เป็นต้น ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นห้องสมุดเฉพาะที่ทำหน้าที่จัดเก็บ และให้บริการทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตร ทั้งระดับปริญญาบัณฑิต และปริญาโทของคณะมนุษยศาสตร์ มีผู้ใช้บริการทั้งนักศึกษา และบุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์ รวมถึงบุคคลภายนอกที่สนใจทรัพยากรสารสนเทศด้านมนุษยศาสตร์

^๔ ลมูล รัตตากร, *การใช้ห้องสมุด* พิมพ์ครั้งที่ ๘ แก้ไขเพิ่มเติม. (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๙) ๒๐.

^๕ ประดิษฐา ศิริพันธ์, “ห้องสมุดเฉพาะในประเทศไทย,” ใน *ห้องสมุด การศึกษา วิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ในยุคการเปลี่ยนแปลง* (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๒) ๑๕๒.

ประวัติคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะมนุษยศาสตร์ เป็นส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากอง ได้ถือกำเนิดมาพร้อมกับมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยจัดตั้งขึ้นตาม “พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พุทธศักราช ๒๕๑๔” ซึ่งมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๔ แต่แรกนั้น ที่ทำการของคณะมนุษยศาสตร์เป็นอาคารหลังหนึ่งในงานแสดงสินค้านานาชาติแห่งประเทศไทย ต่อมามหาวิทยาลัยฯ ได้อนุมัติให้คณะมนุษยศาสตร์สร้างอาคารถาวรขึ้นใหม่ คือ อาคาร ๑ คณะมนุษยศาสตร์ ในปัจจุบันซึ่งได้มีการวางศิลาฤกษ์ในวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (วาสน์ วาสโน) (สมณศักดิ์ในขณะนั้น ต่อมาได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็น สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก) อาจารย์และข้าราชการคณะมนุษยศาสตร์จึงได้พร้อมใจกันถือเอาวันที่ ๒๘ กันยายน ของทุกปีเป็นวันคณะมนุษยศาสตร์ ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา เริ่มแรกในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ นั้น คณะมนุษยศาสตร์เปิดสอน ๔ สาขาวิชา คือ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ สาขาวิชาภาษาไทย สาขาวิชาประวัติศาสตร์ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส ปัจจุบันคณะมนุษยศาสตร์เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (วิชาเอก) รวมทั้งสิ้น จำนวน ๑๔ สาขา ได้แก่ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ สาขาวิชาภาษาไทย สาขาวิชาภาษาจีน สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส สาขาวิชาภาษาเยอรมัน สาขาวิชาภาษาสเปน สาขาวิชาภาษารัสเซีย สาขาวิชาประวัติศาสตร์ สาขาวิชาประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยว สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ สาขาวิชาปรัชญา สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และสาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมตะวันออก สำหรับวิชาโทนั้น นักศึกษาเลือกเรียนสาขาวิชาที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดเป็นวิชาโทได้ทุกสาขา นอกจากนี้ยังมีวิชาโทอื่น ๆ ให้เลือกเรียนได้อีกหลายสาขาวิชา ได้แก่ ภาษาบาลีและสันสกฤต คติชนวิทยา ภาษามลายู ภาษากรีก และภาษาอาหรับ นักศึกษายังเลือกเรียนวิชาเลือกอื่น ๆ อีกมากมาย ได้แก่ วิชาภาษากรีก ภาษาโปรตุเกส ภาษาฮินดี ภาษามาลเลย์ ภาษาอาหรับ ภาษาเกาหลี ภาษาเวียดนาม ภาษาลาว ภาษาเขมร และภาษาพม่า คณะมนุษยศาสตร์ยังได้เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตอีก ๑ สาขา ได้แก่ สาขาวิชาภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศ^๓

การพัฒนาห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงจัดอยู่ในงานบริการการศึกษา สังกัดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นห้องสมุดเฉพาะที่ทำหน้าที่จัดเก็บ และให้บริการทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตรทั้งระดับปริญญาบัณฑิต และปริญญาโทของคณะมนุษยศาสตร์ ได้แก่ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๕) ประกอบด้วยสาขาวิชาภาษาอังกฤษ สาขาวิชาภาษาไทย สาขาวิชาภาษาจีน สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น สาขาวิชาประวัติศาสตร์ สาขาวิชาประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยว สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมตะวันออก สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมตะวันออก (ฉบับปรับปรุง) สาขาวิชาปรัชญา

^๓ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. คณะมนุษยศาสตร์. ประวัติและความเป็นมาของคณะ. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๗, จาก: <http://www.human.ru.ac.th/about/hist>

สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และสาขาวิชาภาษาตะวันตก หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ได้แก่ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศ ทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดฯ ประกอบด้วยสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

๑. ช่วงก่อนการปรับปรุง

สภาพห้องสมุดก่อนปรับปรุง โดยทั่วไปยังมีพื้นที่บางส่วนที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย การจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศเก่า และมีทรัพยากรสารสนเทศใหม่ปะปนกัน หนังสือที่จัดซื้อมาใหม่และวารสารใหม่ยังไม่ได้วิเคราะห์หมวดหมู่และลงรายการ หนังสือและวารสารที่อยู่ในห้องสมุดจำนวนมากยังไม่ได้ทำตัวเล่มให้เรียบร้อย การจัดพื้นที่ของห้องสมุดบางส่วนยังไม่เหมาะสมต่อการใช้งาน การให้บริการส่วนใหญ่ยังขาดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของบรรณารักษ์และการให้บริการผู้ใช้

ภาพที่ ๑ ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงก่อนการปรับปรุง

เมื่อได้สำรวจสภาพทั่วไปของห้องสมุดเบื้องต้นแล้ว บรรณารักษ์ได้วางแผนเพื่อพัฒนาห้องสมุดให้มีมาตรฐาน มีระบบสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศที่ทันสมัย มีทรัพยากรสารสนเทศตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ มีบรรยากาศที่ดี และมีกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เพื่อดึงดูดใจให้นักศึกษาและบุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เข้าใช้บริการและยืมทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดเพิ่มขึ้น ตลอดจนปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของห้องสมุดให้เป็นที่น่าจดจำแก่ทุกคน เริ่มจากการศึกษาดูงานห้องสมุดแห่งอื่นทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน โดยได้รับความร่วมมือจากคณาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เดินทางไปศึกษาดูงานสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และการขอรับคำปรึกษาจากผู้อำนวยการสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อนำแนวคิดและคำแนะนำต่าง ๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การวิเคราะห์สถานการณ์ของห้องสมุดตามตัวแบบสว็อท

การวิเคราะห์ตามตัวแบบสว็อท (SWOT Analysis) เป็นกระบวนการจัดการในด้านการวางแผนกลยุทธ์หรือการวางแผนยุทธศาสตร์ โดยเป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร ทั้งปัจจัยภายในขององค์กร ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weakness) และปัจจัยภายนอกขององค์กร ได้แก่ โอกาส

(Opportunities) และอุปสรรค (Threats)^๔ ผู้เขียนได้วิเคราะห์สถานการณ์ของห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ตามตัวแบบสว็อท ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ การวิเคราะห์สถานการณ์ของห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ตามตัวแบบสว็อท

ปัจจัย	จุดแข็ง	จุดอ่อน
ภายใน ห้องสมุด	๑. เป็นแหล่งรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศทางมนุษยศาสตร์ที่ครอบคลุมและหลากหลาย ๒. มีเครือข่ายห้องสมุดกับสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๓. มีบุคลากรในวิชาชีพบรรณารักษ์ที่มีคุณสมบัติตรงกับตำแหน่ง ได้รับความอนุเคราะห์ด้านการบริจาคทรัพยากรสารสนเทศจากบุคลากรทั้งภายในและภายนอก ๔. ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในยุคดิจิทัล	๑. บรรณารักษ์ไปช่วยราชการในตำแหน่งอื่นจึงอาจไม่ได้ปฏิบัติงานในห้องสมุดได้เต็มประสิทธิภาพ ๒. ลักษณะทางกายภาพของห้องสมุดในปัจจุบันยังมีบางส่วนที่ไม่เหมาะสม และมีปริมาณหนังสือจำนวนมาก ๓. ขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อครุภัณฑ์ที่มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงห้องสมุดทางกายภาพ ๔. บรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานเพียงลำพัง ต้องทำงานหลากหลายหน้าที่ และใช้เวลาการทำงานเพิ่มขึ้น
ปัจจัย	โอกาส	อุปสรรค
ภายนอก ห้องสมุด	๑. การสร้างเอกลักษณ์และภาพลักษณ์ของห้องสมุดเฉพาะทางด้านมนุษยศาสตร์ ๒. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุดภายนอกมหาวิทยาลัยที่ให้บริการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ๓. ความร่วมมือกับภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๔. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการประกวดต่าง ๆ ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ๕. การเผยแพร่ความรู้และการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ในลักษณะผลงานทางวิชาการ อาทิ บทความวิชาการ ๖. การส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้กับการทำงานและสร้างนวัตกรรมการบริการของห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ ๗. การศึกษาดูงานห้องสมุดทางด้านมนุษยศาสตร์ที่เป็นต้นแบบหรือห้องสมุดดีเด่นของหน่วยงานภายนอกเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาห้องสมุด ๘. การประชาสัมพันธ์ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ให้นักศึกษา บุคลากร และผู้สนใจเข้าใช้บริการเพิ่มขึ้น	๑. การไม่เห็นความสำคัญของห้องสมุด และการเลือกใช้สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตเพื่อการค้นคว้าเป็นลำดับแรก ๒. การปรับปรุงและการเปลี่ยนแปลงห้องสมุดของหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัยที่ดึงดูดใจให้ใช้บริการมากกว่าห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ ๓. การขาดแรงจูงใจและการผลักดันให้บรรณารักษ์พัฒนาการทำงานและผลงาน ๔. การเลือกอ่านตำราของคณาจารย์เพียงอย่างเดียว จึงไม่มีการค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด

^๔ Gürel, Emet and Tat, Merba. (2017). SWOT analysis: A theoretical review. [Online]. Retrieved 28 October 2025, from: https://www.researchgate.net/publication/319367788_SWOT_ANALYSIS_A_THEORETICAL_REVIEW

๒.๒ การปรับปรุงสภาพแวดล้อม เมื่อออกแบบพื้นที่แล้วขั้นตอนถัดมาคือการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุด ได้แก่ การทำความสะอาด การเคลื่อนย้ายครุภัณฑ์ห้องสมุดที่มีขนาดใหญ่ การติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ รวมถึงการลงโปรแกรมประยุกต์สำหรับการทำงานสำนักงาน ขั้นตอนนี้เป็นความร่วมมือจากบุคลากรภายในหน่วยงาน ทั้งบุคลากรฝ่ายวิชาการ บุคลากรฝ่ายสนับสนุน และนักศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง รวมถึงพนักงานทำความสะอาด ร่วมกันพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในห้องสมุดด้วยความสามัคคีโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน เพราะทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของห้องสมุดในฐานะแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ภาพที่ ๓ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของห้องสมุด

๒.๓ การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ (การคัดแยกและการวิเคราะห์) เมื่อห้องสมุดฯ ได้คัดทรัพยากรสารสนเทศบางส่วนออกจากชั้นหนังสือแล้ว จึงเริ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ และทำรายการทรัพยากรสารสนเทศโดยใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติเซียรา (Sierra) ซึ่งเป็นโปรแกรมห้องสมุดที่ใช้ร่วมกับสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้เข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศได้สะดวกโดยการเพิ่มสถานที่จัดเก็บ (Location) และยังช่วยให้บรรณารักษ์ของห้องสมุดในมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ได้ปฏิบัติงานด้วยมาตรฐานเดียวกัน ผู้ใช้บริการก็จะสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศจากห้องสมุดทั้งสองแห่งได้พร้อมกันด้วย

๒.๔ การพัฒนาห้องสมุดให้มีชีวิต เป็นการจัดระเบียบและการตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม รวมถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการบริการแบบเชิงรุก ขั้นตอนนี้ห้องสมุดฯ ได้รับความอนุเคราะห์จากนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งปฏิบัติหน้าที่เป็นนักศึกษาช่วยงาน จำนวน ๒ คน ได้แก่ นางสาวอรดา สังวรารมณ์ และนางสาวสุภาพร ปาโท โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรชิตา อุปัทมภ์ เป็นผู้รับผิดชอบกระบวนการวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส พาวินันท์ ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาห้องสมุดตามหลักบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ นอกจากนี้ยังได้รับความอนุเคราะห์จากคณาจารย์ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่เข้าร่วมในการพัฒนาห้องสมุดด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้วยดีอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ ๔ การพัฒนาห้องสมุดให้มีชีวิต

๒.๕ ความร่วมมือ ขั้นตอนนี้เป็นการทำงานโดยบรรณารักษ์และนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา และหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา วรรณกรรมสำหรับเด็ก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทำกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งเป็น รูปแบบการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม^๖ การดำเนินการในขั้นตอนนี้ยังถือเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ พัฒนาห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ครั้งที่ ๑ : การปรับปรุงห้องสมุดทางกายภาพ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษานำความรู้จากตำราเรียนมาใช้ในการปฏิบัติจริง การพัฒนาทักษะที่ต้องใช้ ในการทำงาน และการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปบูรณาการกับอาชีพได้ โดยการคัดแยก ทรัพยากรสารสนเทศที่มีสภาพชำรุด และไม่เหมาะสมต่อการใช้งาน มีเนื้อหาที่ล้าสมัย รวมถึงมีจำนวนฉบับซ้ำ มากเกินไป แล้วย้ายออกจากชั้นหนังสือ จากนั้นจึงนำไปลงรายการด้วยระบบห้องสมุดอัตโนมัติ เพื่อรวบรวม จำนวนและรายชื่อของทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อให้คณาจารย์แต่ละภาควิชาร่วมกันประเมินคุณค่า ด้านเนื้อหา ลักษณะทางกายภาพ และการใช้ประโยชน์ที่สอดคล้องกับแต่ละหลักสูตร ในเบื้องต้นได้นำ ทรัพยากรสารสนเทศบางส่วนเก็บไว้ในบริเวณทรัพยากรสารสนเทศล่วงหน้า

ภาพที่ ๕ นิสิตจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหงทำกิจกรรมจิตอาสา

ขั้นตอนนี้สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์ซึ่งมีความรู้ และความชำนาญด้านการปฏิบัติงานจริงกับสถาบันการศึกษาที่มีหลักสูตรทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ซึ่งมี บทบาทสำคัญในฐานะผู้ผลิตบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ โดยการให้ความอนุเคราะห์นิสิตและนักศึกษา

^๖ ปราณี อัครภูษิตกุล, “การเรียนการสอนโดยการบริการสังคมในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์,” วารสารบรรณ ศาสตร์ มศว ๑๒, ๑ (๒๕๖๒): ๙๘-๑๑๑.

*การเรียนการสอนโดยการบริการสังคม (Service Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะนำความรู้ไปใช้จริงในชุมชน/สังคมทำให้ผู้เรียน ได้รับความรู้และได้รับประสบการณ์จริงมากขึ้น ผู้เรียน ผู้สอน รวมถึงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ประโยชน์อย่างแท้จริงเมื่อมีการเรียนการสอนโดย การบริการสังคม การเรียนการสอนโดยการบริการสังคมมีหลายรูปแบบ เช่น การบริการชุมชน อาสาสมัคร/จิตอาสา การฝึกงาน เป็นต้น

ได้ฝึกปฏิบัติงานในสถานที่จริง ความร่วมมือดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนในด้านทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน และยังก่อให้เกิดผลดีต่อภาควิชาในด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน และการวิจัย ตลอดจนการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาให้หลักสูตรของหน่วยงานนั้นทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต” สอดคล้องกับแนวทางของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) คือการปรับเปลี่ยนหลักสูตรเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง (Experiential Learning) เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ รวมถึงทักษะที่ต้องใช้ในการทำงาน (Soft Skills) เช่น การสื่อสารในที่ทำงาน ความเป็นผู้นำ เป็นต้น ทักษะเหล่านี้อาจไม่ได้เกิดจากการศึกษาในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ดังนั้นการฝึกปฏิบัติจริงจึงสำคัญต่อการศึกษายุคใหม่

๓. ช่วงหลังการปรับปรุง

๓.๑ การบริหาร การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ใช้เวลาประมาณ ๖ เดือน ห้องสมุดฯ จัดเก็บหนังสือทั่วไปด้วยระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress - LC) เหตุผลที่เลือกใช้ระบบนี้เนื่องจากเป็นระบบการแบ่งหมวดหมู่ที่เหมาะสมกับห้องสมุดเฉพาะ และยังสอดคล้องกับการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง จึงทำให้ห้องสมุดในสังกัดมหาวิทยาลัยรามคำแหงทุกแห่งมีระบบการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้ใช้บริการเข้าใจ และใช้บริการห้องสมุดในมหาวิทยาลัยได้ทุกแห่งโดยไม่เกิดความสับสน ห้องสมุดฯ ยังใช้ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกันในการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศประเภทอื่น ๆ อีกด้วย อาทิ หนังสืออ้างอิง นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรสารสนเทศพิเศษ คือ หนังสืออนุสรณ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ตำราของคณาจารย์ภายในคณะมนุษยศาสตร์ พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทั้งนี้ทรัพยากรสารสนเทศเก่าที่รอการจำหน่ายออกทุกประเภทจะเก็บไว้ในห้องเก็บทรัพยากรสารสนเทศล่องเวลา เพื่อรอเวลาการดำเนินการด้านการจำหน่ายพัสดุ ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ

^๓ กนกวรรณ บัวงาม, “นานาชาติชนะ-การพัฒนาวิชาชีพบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา,” วารสารบรรณศาสตร์ มศว ๘, ๑ (๒๕๕๘): ๗๒.

^๔ มติชนออนไลน์. ‘อว.’เผยเด็กจบใหม่ตกงานเทียบ ‘สังคม-ศิลปศาสตร์’ แชมป์เตะฝุ่น จั๊มหาลัยปรับหลักสูตร. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๗, จาก: https://www.matichon.co.th/education/news_4829295

ภาพที่ ๖ ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงช่วงหลังการปรับปรุง

หลังการปรับปรุงห้องสมุดบรรณารักษ์ได้จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจต่อการพัฒนาห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในด้านต่าง ๆ ผลการประเมินพบว่า ผู้ใช้บริการพึงพอใจในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ผู้ใช้บริการพึงพอใจในเรื่องห้องสมุดมีความสวยงาม ความสะอาด จำนวนโต๊ะ-เก้าอี้สำหรับนั่งอ่าน แสงสว่างภายในห้องสมุด และอุณหภูมิของเครื่องปรับอากาศอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดระบบสารสนเทศภายในห้องสมุด ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการ และด้านสื่อสารสนเทศของห้องสมุดอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ผู้ให้บริการยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการขยายระยะเวลาการเปิดบริการในช่วงหลังเวลาทำการและวันหยุดสุดสัปดาห์ รวมถึงการเพิ่มระยะเวลาการยืมทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด ซึ่งประเด็นข้อเสนอแนะด้านการขยายระยะเวลาการเปิดบริการนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิรชา อินทร์ศรี, ศศิพิมล ประพินพงศกร และกันยารัตน์ เควียเซ่น^๓ ที่พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่จะเข้าใช้ห้องสมุดเฉพาะในวันที่เข้าเรียนช่วงก่อนเรียนและหลังเลิกเรียน เพื่อทบทวนความรู้และผ่อนคลายจากการเรียน จึงไม่สามารถระบุช่วงเวลาชัดเจนได้ ดังนั้นจากข้อค้นพบนี้ห้องสมุดควรนำไปใช้ในการเสนอแนวทาง

^๓ นิรชา อินทร์ศรี, ศศิพิมล ประพินพงศกร และกันยารัตน์ เควียเซ่น, “การศึกษาประสบการณ์ผู้ใช้เพื่อออกแบบบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหงวิทยาเขตบางนา,” วารสารห้องสมุด ๖๘, ๒ (๒๕๖๗): ๓๑-๔๘.

การปรับปรุงด้านการขยายระยะเวลาการเปิดบริการ เพื่อสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้ ซึ่งจะส่งผลให้เพิ่มจำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุดได้มากยิ่งขึ้น และยังสร้างความประทับใจในการให้บริการที่ตรงกับความต้องการ

เมื่อพิจารณาการปรับปรุงห้องสมุดตามมาตรฐานห้องสมุดของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ที่ได้ประกาศไว้เรื่องมาตรฐานห้องสมุด พ.ศ. ๒๕๔๙^๔ ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานฯ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ และปรับให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ดังนี้

วิสัยทัศน์ : เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักศึกษาและบุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์

พันธกิจ : เป็นแหล่งพัฒนาความรู้และทักษะของนักศึกษาและบุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์

วัตถุประสงค์ : เป็นแหล่งเรียนรู้เฉพาะด้านมนุษยศาสตร์แก่นักศึกษาและบุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์

เป้าหมาย : เป็นแหล่งให้บริการทรัพยากรสารสนเทศเฉพาะสาขา และแหล่งเรียนรู้เฉพาะวิชาแก่นักศึกษาและบุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์

ยุทธศาสตร์

๑. จัดกิจกรรม บริการและส่งเสริมการอ่านตามบริบทของห้องสมุดและนโยบายของคณะมนุษยศาสตร์

๒. มีระเบียบการใช้ห้องสมุดกำหนดไว้ชัดเจน

๓. กำหนดแนวทางการดำเนินงานและการบริการห้องสมุดให้สอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา

๔. พัฒนาศักยภาพและสมรรถภาพของบุคลากรห้องสมุดด้วยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๕. พัฒนาเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างห้องสมุดและหน่วยงานภายนอก

๖. มีการประเมินคุณภาพห้องสมุดโดยผู้ใช้บริการเป็นประจำทุกปี

๗. มีการนำหลักการตลาดมาใช้และจัดทำการประชาสัมพันธ์ห้องสมุด

งบประมาณ : ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จัดหาทรัพยากรสารสนเทศด้วยการรับบริจาค เนื่องจากไม่มีงบประมาณสำหรับการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศและวัสดุ หากเป็นวัสดุที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานจะต้องเบิกกับฝ่ายพัสดุของคณะฯ

บุคลากร : ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีผู้ปฏิบัติงานจำนวน ๑ อัตรา โดยมีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารบรรณศาสตร์ในระดับปริญญาโทหรือปริญญาตรี นอกจากนี้ยังเป็นผู้มีความใฝ่รู้ และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องด้วยการเข้ารับการอบรม การประชุม การสัมมนาจากหน่วยงานทางวิชาชีพและหน่วยงานอื่น เพื่อให้มีความรู้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการด้านสารสนเทศ นอกจากนี้บุคลากรห้องสมุดเฉพาะยังได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางวิชาการขององค์กรต้นสังกัด ได้แก่ การเข้าร่วมการบรรยายทางวิชาการของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์

^๔ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. มาตรฐานห้องสมุด ๒๕๔๙. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๘, จาก: <https://www.tla.or.th/index.php/th/1/standard>

มหาวิทยาลัยรามคำแหง การเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้โปรแกรม CANVA และการเข้าร่วมการอบรมจากหน่วยงานภายนอกในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล (ทางออนไลน์)

การประเมินคุณภาพห้องสมุด : ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเป็นประจำทุกปี เพื่อนำผลการประเมินความพึงพอใจที่ได้รับมาพัฒนาหรือปรับปรุงประสิทธิภาพการบริการของห้องสมุดให้ดียิ่งขึ้น รวมถึงยังได้ปฏิบัติตามแนวทาง ๕ส ได้แก่ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย เพื่อลดต้นทุน และการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ตามแนวทางการปฏิบัติราชการของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

๓.๒ ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีหน้าที่โดยตรงในการบริการทางวิชาการแก่นักศึกษาและบุคลากรของคณะฯ เพื่อสนับสนุนการศึกษา การวิจัย และการพัฒนาแก่บุคลากรภายในคณะฯ นอกจากนี้ยังมีสายการบังคับบัญชาที่ขึ้นตรงกับผู้บริหารสูงสุดของคณะ คือ คณบดี ทั้งนี้ห้องสมุดฯ จะอยู่ในสังกัดของงานบริการการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ ห้องสมุดคณะฯ ยังมีหน้าที่จัดหา จัดเก็บ รวบรวม ทั้งนี้การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศทางมนุษยศาสตร์จะพิจารณาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรต่าง ๆ ของคณะเป็นลำดับแรก โดยใช้การรับบริจาคจากหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก รวมถึงการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มีค่าใช้จ่าย เพื่อให้บริการผู้ใช้ได้ศึกษาค้นคว้าทางด้านมนุษยศาสตร์ได้ครบถ้วน และตรงตามปรัชญาของคณะ คือ *มุ่งพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สู่การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและคุณค่าต่อสังคม*

ทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดประกอบด้วยทรัพยากรสารสนเทศในสาขาวิชาเฉพาะ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยมีอยู่ในประเภทต่าง ๆ คือ หนังสือวิชาการและหนังสืออ้างอิง รายงานการวิจัยและรายงานการประชุมทางวิชาการในสาขาวิชาเฉพาะ วารสารและสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องในสาขาวิชาเฉพาะ รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศที่คณะมนุษยศาสตร์เป็นผู้ผลิต ได้แก่ ตำราของคณาจารย์ วารสารของคณะฯ วิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัย นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรสารสนเทศและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่คณะมนุษยศาสตร์ และสำนักหอสมุดกลางได้จัดทำไว้เพื่อให้บริการ การจัดการทรัพยากรสารสนเทศใช้ระบบการจัดหมวดหมู่หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (LC) และลงรายการทรัพยากรสารสนเทศในระบบห้องสมุดอัตโนมัติตามมาตรฐาน AACR2 และการจัดทำบรรณนิทัศน์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน

ภาพที่ ๗ ทรัพยากรสารสนเทศ

๓.๓ อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่สะดวกแก่การให้บริการ เนื่องจากอยู่ภายในอาคารเรียนของคณะมนุษยศาสตร์ บริเวณห้องสมุดมีสำนักงานของภาควิชา และห้องเรียนของชั้น ๕ โดยมีลิฟต์โดยสารของอาคารให้บริการ จึงทำให้คณาจารย์ของคณะฯ เข้าถึงได้สะดวก และมีนักศึกษาของคณะฯ ใช้บริการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ภายในห้องสมุดฯ ยังมีพื้นที่เพียงพอต่อการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างเป็นระบบ รวมถึงพื้นที่สำหรับการให้บริการอ่านหนังสือ และการพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้ห้องสมุดฯ ยังใช้ครุภัณฑ์ที่แข็งแรง คงทน ปลอดภัย และมีรูปแบบทันสมัยด้วย

ภาพที่ ๘ อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ของห้องสมุด

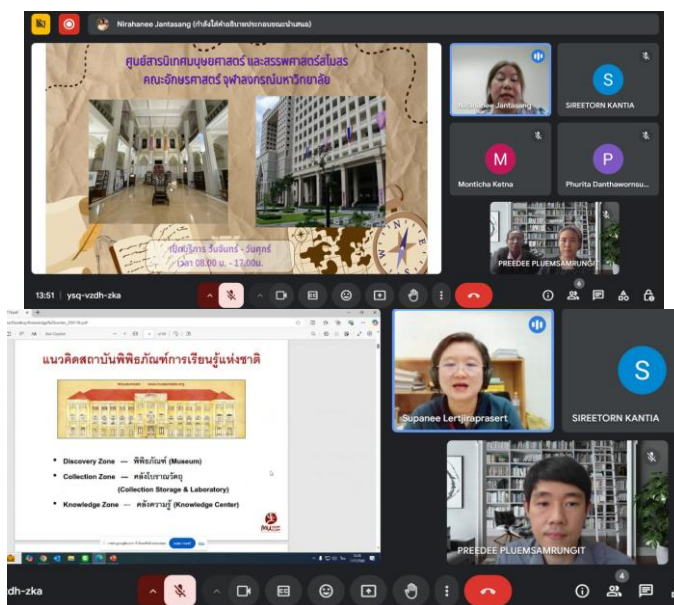
๓.๔ การบริการ ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีบริการสารสนเทศที่จำเป็น ได้แก่ บริการพื้นที่นั่งอ่านหนังสือทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล บริการทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ บริการสืบค้นสารสนเทศด้วยระบบห้องสมุดอัตโนมัติ บริการยืม-คืน บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้าทางวิชาการ บริการรวบรวมบรรณานุกรม บริการแนะนำทรัพยากรสารสนเทศ บริการยืมคืนทรัพยากรสารสนเทศ บริการอินเทอร์เน็ตไร้สาย บริการจัดแสดงนิทรรศการหนังสือ และบริการอื่น ๆ ได้แก่ บริการส่งและคืนหนังสือ (Grab Book) และบริการเกมกระดาน (Board Game) ซึ่งเป็นห้องสมุดแห่งแรกของมหาวิทยาลัยรามคำแหง (หัวหมาก) ที่มีบริการลักษณะนี้

ภาพที่ ๙ การบริการของห้องสมุด

๓.๕ เครือข่ายและความร่วมมือ ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความร่วมมือกับหน่วยงานในสังกัด คือ ภาควิชาต่าง ๆ ภายในคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยการจัดโครงการพัฒนาห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ครั้งที่ ๑ : การปรับปรุงห้องสมุดทางกายภาพ รวมถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก คือ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา และหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารรณกรรมสำหรับเด็ก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยการเป็นสถานที่ฝึก

ปฏิบัติสำหรับนิสิตจิตอาสา รวมถึงการศึกษาดูงานทางออนไลน์ด้วยโปรแกรม Google Meet จำนวน ๒ แห่ง คือ ศูนย์สารนิเทศมนุษยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และห้องสมุดมิวเซียมสยาม

ภาพที่ ๑๐ การศึกษาดูงานทางออนไลน์

การดำเนินการตามหลักการพัฒนายั่งยืน

องค์การสหประชาชาติกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็น ๕ มิติ ได้แก่ ๑) มิติสังคม (People) ๒) มิติเศรษฐกิจ (Prosperity) ๓) มิติสิ่งแวดล้อม (Planet) ๔) มิติสันติภาพและสถาบัน (Peace) และ ๕) มิติหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership)^๙ ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ปฏิบัติตามหลักการพัฒนายั่งยืนเบื้องต้นดังนี้

๑. การส่งเสริมและพัฒนาทักษะสารสนเทศ การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศ การสื่อสารและเผยแพร่องค์ความรู้ต่าง ๆ ของห้องสมุด เช่น การสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ การสอนและการให้คำแนะนำการใช้บริการห้องสมุด รวมถึงการเผยแพร่ความรู้ที่เป็นประโยชน์ทั้งในเพจเฟซบุ๊กของห้องสมุดและเว็บไซต์ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์

๒. การพัฒนาห้องสมุดให้เป็นต้นแบบเรื่องการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วน ห้องสมุดฯ มีแนวทางการประหยัดพลังงานไฟฟ้าด้วยการกำหนดนโยบายประหยัดพลังงาน โดยปรับอุณหภูมิ (๒๕ องศาเซลเซียส) และการปิดเครื่องปรับอากาศก่อนเวลาปิดทำการของห้องสมุด ๓๐ นาที รวมถึงการลดภาวะโลกร้อน โดยการนำฟิวเจอร์บอร์ดที่ไม่ได้ใช้งานแล้วมาทำเป็นป้ายบอกหมวดหนังสือ

^๙ อารีย์ ธัญกิจจานุกิจ. ห้องสมุดสีเขียว และการพัฒนายั่งยืน. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๘, จาก: <https://greenlibnet.in.th/wp-content/uploads/2023/04/1-present-paper-Aree-20230331.pdf>

และดัดแปลงเป็นแท่นแสดงหนังสือบนชั้น การนำวัสดุกลับมาใช้ซ้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการเลือกใช้วัสดุเหลือใช้มาตกแต่งห้องสมุด เช่น การนำถุงผ้าที่ได้รับมาจากบุคลากรภายในคณะมาให้บริการ กรณีมีผู้รับบริการต้องการยืมหนังสือหลายเล่ม โดยแขวนไว้กับไม้แขวนหนังสือพิมพ์ เนื่องจากในปัจจุบันห้องสมุดไม่มีหนังสือพิมพ์ให้บริการแล้ว

ภาพที่ ๑๑ ตัวอย่างการดำเนินการตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓. การวางแผนและเตรียมพร้อมบุคลากรห้องสมุดให้เข้ารับการอบรม และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในหัวข้อเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ เพื่อสร้างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างห้องสมุด ตลอดจนการเผยแพร่ความรู้ และการเป็นหน่วยงานต้นแบบของหน่วยงานในการดำเนินการตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

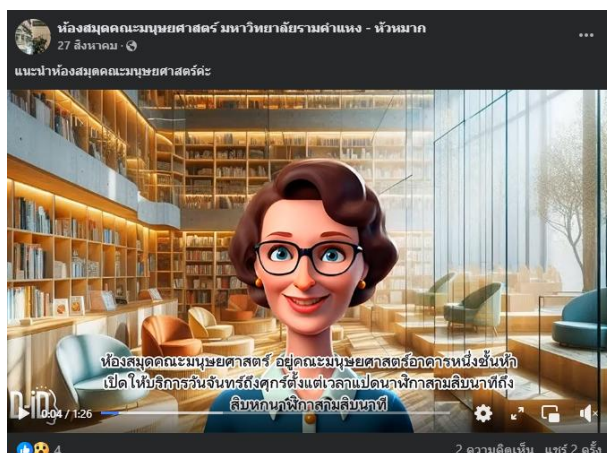
จะเห็นได้ว่า ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้พัฒนาห้องสมุดให้เป็นไปตามมาตรฐานห้องสมุด ๒๕๔๙ ตามประกาศสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่องมาตรฐานห้องสมุด พ.ศ. ๒๕๔๙ และยังดำเนินการตามหลักพัฒนาที่ยั่งยืนในเบื้องต้นอีกด้วย

แนวทางพัฒนาห้องสมุดในอนาคต

การกำหนดนโยบาย การจัดการสารสนเทศ และการให้บริการ

บรรณารักษ์มีแนวคิดที่จะพัฒนาห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงให้เป็นห้องสมุดดิจิทัล ซึ่งเป็นห้องสมุดที่ปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานได้ตลอดเวลา และมีการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยี เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลง และสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาประยุกต์ในห้องสมุดในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของห้องสมุด ทั้งงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ และงานบริการสารสนเทศ เพื่อลดขั้นตอนและ

ความผิดพลาด ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เป้าหมายของการพัฒนาห้องสมุดอัจฉริยะ คือ การให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ผู้ใช้บริการและการสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา การสืบค้นข้อมูลเพื่อสนับสนุนการศึกษา การวิจัยและการฝึกอบรม การปรับเปลี่ยนไปสู่ห้องสมุดดิจิทัลต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหาร เช่น ระบบคลาวด์ (Cloud computing) ระบบเหมืองข้อมูล (Data mining) ระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence – AI) เป็นต้น มาประยุกต์ใช้ในห้องสมุด^{๑๐} ปัจจุบันห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ริเริ่มนำระบบปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการประชาสัมพันธ์การให้บริการห้องสมุด ด้วยแอปพลิเคชัน D-ID^{๑๑}* ซึ่งถือเป็นห้องสมุดแห่งแรกของมหาวิทยาลัยรามคำแหง (หัวหมาก) ที่นำเทคโนโลยีนี้มาใช้นอกจากนี้ยังมีแนวคิดการสนับสนุนการเรียนการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศทางออนไลน์ อาทิ หนังสือหรือตำราอิเล็กทรอนิกส์ การจัดส่งหนังสือถึงที่พักอาศัยของผู้ใช้บริการ และในอนาคตห้องสมุดฯ มีแผนจะพัฒนาเป็นห้องสมุดดิจิทัลเต็มรูปแบบต่อไป

ภาพที่ ๑๒ การประชาสัมพันธ์การให้บริการโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์

^{๑๐} วิเชียร มั่นแหล่ และธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, “การพัฒนาห้องสมุดมหาวิทยาลัยสู่ห้องสมุดอัจฉริยะ,” วารสารนาครบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๑๒,๑ (๒๕๖๓): ๒๑๕-๒๑๗.

^{๑๑} พันพันธ์ ปิลกศิริ, “การเรียนรู้ตลอดชีวิตของบรรณารักษ์ในเรื่องปัญญาประดิษฐ์ : กรณีศึกษา การนำ AI มาช่วยประชาสัมพันธ์ โดยห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,” ใน โครงการสัมมนาวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติ สำนักหอสมุดแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๖๗ เรื่อง “ห้องสมุดแห่งการเรียนรู้ยุคใหม่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน : A Learning Community to Sustainable Development in the Digital Age” (กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, ๒๕๖๗) ๑๐๑-๑๑๓.

*D-ID เป็นแอปพลิเคชันที่สร้างภาพบุคคลที่เป็นปัญญาประดิษฐ์สำหรับนำเสนอเนื้อหาโดยใช้ตัวละคร (Avatar) พูดยแทนมนุษย์ การทำงานต้องป้อนคำสั่ง (prompt) ซึ่งเป็นข้อความสำหรับการนำเสนอซึ่งเลือกได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แล้วใส่เสียงตามเพศของตัวละครได้ด้วย

การบริหารบุคลากร

บรรณารักษ์มีแนวทางการพัฒนาตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยการเข้ารับการศึกษาในหลักสูตรระยะสั้นหรือการเข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน และการบริการห้องสมุดให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีแผนระยะแรกที่จะทำความร่วมมือกับภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยการบูรณาการความรู้ทางทฤษฎีในหลักสูตรของภาควิชาฯ สู่การปฏิบัติจริงด้วยการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและพื้นที่ของห้องสมุดฯ ให้สอดคล้องกับบริบทในกระบวนวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรฯ ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาได้รับความรู้จากประสบการณ์จริง และมีทักษะสำคัญที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ในกระบวนวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ตลอดจนการนำทักษะที่ได้รับไปใช้ได้จริงในการทำงานได้ด้วย หากประสบผลสำเร็จในระยะแรกแล้ว ก็มีแผนระยะถัดไปคือ การทำความร่วมมือกับภาควิชาอื่น ๆ ของคณะฯ รวมถึงความร่วมมือระหว่างสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง และหน่วยงานภายนอกต่อไป

สรุป

ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสนับสนุนการศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงจึงเป็นการพัฒนาแหล่งสารสนเทศสำหรับการศึกษาและการวิจัยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต นักศึกษาปริญญาโทมหาบัณฑิต คณาจารย์ของคณะฯ ตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ได้แก่ การจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศที่ทันสมัย การมีสภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกการศึกษา การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานและการให้บริการ ตลอดระยะเวลาการดำเนินการด้านการพัฒนาห้องสมุดล้วนได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งนักศึกษาและบุคลากรภายในคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ตลอดจนนักศึกษาและบุคลากรภายนอก บรรณารักษ์ยังมีแผนงานในอนาคตที่จะพัฒนาเป็นห้องสมุดดิจิทัล การดำเนินการตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงการแสวงหาความร่วมมือทั้งหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก เพื่อให้ห้องสมุดฯ ทันสมัย และรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง รวมถึงเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ห้องสมุดอื่นในมหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ บัวงาม. “นันททัศนะ-การพัฒนาวิชาชีพบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา.” วารสารบรรณศาสตร์ มศว. ๘, ๑ (๒๕๕๘): ๗๒.
- นิรชา อินทร์ศรี, ศศิพิมล ประพินพงศกร และกันยารัตน์ เคียวเซ่น. “การศึกษาประสบการณ์ผู้ใช้เพื่อออกแบบบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหงวิทยาเขตบางนา.” วารสารห้องสมุด. ๖๘, ๒ (๒๕๖๗): ๓๑-๔๘.
- ประดิษฐา ศิริพันธ์. “ห้องสมุดเฉพาะในประเทศไทย.” ใน ห้องสมุด การศึกษา วิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ในยุคการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๒.

ปราณี อัครภูษิตกุล. “การเรียนรู้การสอนโดยการบริการสังคมในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์.” **วารสารบรรณศาสตร์ มศว.** ๑๒, ๑ (๒๕๖๒): ๙๘-๑๑๑.

พันพันธ์ ปิลกศิริ. “การเรียนรู้ตลอดชีวิตของบรรณารักษ์ในเรื่องปัญญาประดิษฐ์ : กรณีศึกษา การนำ AI มาช่วยประชาสัมพันธ์ โดยห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”. ใน **โครงการสัมมนาวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติ สำนักหอสมุดแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๖๗ เรื่อง “ห้องสมุดแห่งการเรียนรู้ยุคใหม่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน : A Learning Community to Sustainable Development in the Digital Age”**. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, ๒๕๖๗.

มติชนออนไลน์. ‘อว.’เผยเด็กจบใหม่ตกงานเพียบ ‘สังคม-ศิลปศาสตร์’ แชมป์เตะฝุ่น จั๊มหาลัยปรับหลักสูตร. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๗, จาก: https://www.matichon.co.th/education/news_4829295

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. คณะมนุษยศาสตร์. **ประวัติและความเป็นมาของคณะ**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๗, จาก: <http://www.human.ru.ac.th/about/hist>

แมนมาส ขวลิต, คุณหญิง. **คู่มือบรรณารักษ์ (ฉบับปรับปรุงแก้ไข) เล่ม ๒**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ, ๒๕๔๙.

ลมูล รัตตากร. **การใช้ห้องสมุด**. พิมพ์ครั้งที่ ๘ แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๙.

วิเชียร มั่นแหล่ และธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. “การพัฒนาห้องสมุดมหาวิทยาลัยสู่ห้องสมุดอัจฉริยะ.” **วารสารนาครบุตริพรตศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**. ๑๒,๑ (๒๕๖๓): ๒๑๕-๒๑๗.

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. **มาตรฐานห้องสมุด ๒๕๔๙**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๘, จาก: <https://www.tla.or.th/index.php/th/1/standard>

อารีย์ ธัญกิจจานุกิจ. **ห้องสมุดสีเขียว และการพัฒนาที่ยั่งยืน**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๘, จาก: <https://greenlibnet.in.th/wp-content/uploads/2023/04/1-present-paper-Aree-20230331.pdf>

Gürel, Emet and Tat, Merba. (2017). **SWOT analysis: A theoretical review**. [Online]. Retrieved 28 October 2025, from: https://www.researchgate.net/publication/319367788_SWOT_ANALYSIS_A_THEORETICAL_REVIEW

John, Gemma. **Designing Libraries in 21st Century Lessons for the UK**. [Online]. Retrieved 14 October 2025, from: https://designinglibraries.org.uk/media/41c077f3/designing_libraries.pdf